

FORUM

*Derde Internationale Vormingsbijeenkomst
Congregatie Subiaco-Monte Cassino*

Het werkende evenwicht

Henry Vesseur osb

De benedictijnse Congregatie van Subiaco-Monte Cassino houdt sinds 2007 internationale bijeenkomsten voor monniken en monialen jonger dan 55 jaar. Die sessies, die met tussenpozen van drie jaar plaatsvinden, telkens op een andere locatie, maken deel uit van het proces Concordia Caritatis en hebben verrijking van kennis en ervaring inzake het monastieke leven tot doel. Onlangs had weer zo'n vormingsweek plaats, dit keer in de Catalaanse abdij van Montserrat. Henry Vesseur osb van de Nederlandse Sint-Willibrordsabdij in Doetinchem was erbij.

Ruim acht jaar geleden ging de eerste internationale vormingsweek voor Europese benedictijnen en benedictinessen van de wereldwijde Congregatie van Subiaco-Monte Cassino van start. Dat gebeurde in de Franse abdij van la Pierre-qui-Vire, in het hartje van Bourgogne. Die bijeenkomst stond in het teken van de zestigste verjaardag van de vrede in Europa. Het thema van de vormingsweek lag dan ook voor de hand: 'monniken vreedestichters'. De tweede bijeenkomst had in 2011 plaats. Het Italiaanse klooster van Bose, dat bekend staat om zijn betrokkenheid bij de oecumene, was toen de uitgelezen plek voor studie, ontmoeting en uitwisseling. Letterlijk 'uitgelezen', want niets anders dan de typisch monastieke studie- en gebedspraktijk van de *lectio divina* stond op het programma.

In de vroege herfst van vorig jaar, van 22 tot en met 30 september, kon men warempel al van een intercontinentale bijeenkomst spreken. Voor de derde vormingsweek bood de abdij van Montserrat immers onderdak aan een twintigtal monniken en monialen die niet alleen uit Europa afkomstig waren: naast broeders en zusters uit Italiaanse, Franse, Engelse, Nederlandse en Spaanse

abdijen of kloosters, waren dit keer ook twee broeders uit Vietnam, een broeder uit Ivoorkust, een zuster uit Burkina Faso en een moniale van de abdij op de Olijfberg in Jeruzalem onder de deelnemers. Net als bij de vorige edities lag de nadruk op de uitwisseling van (cultuurgebonden) ervaringen, verdiepingsmomenten en groei in onderlinge verbondenheid. Het thema van die jongste bijeenkomst luidde: “arbeid en monastiek leven”.

Werken aan harmonie en evenwicht

Een vormingsweek is al half geslaagd als iemand de juiste toon weet te zetten. Daarvoor werd gerekend op het inspirerende woord van abt-president Bruno Marin. Hoewel die ‘inspirator’ om gezondheidsredenen verstek moest laten gaan, wist hij de deelnemers toch op een originele manier te onthalen en tegelijk een accent te leggen dat wonderwel de hele bijeenkomst ging kleuren. De abt-praeses had immers voorzien in een doorwrochte leidtekst waarin hij het “immense werkveld van reflectie en actie” schetste. Zijn brief klonk als één grote aansporing om ononderbroken “het harmonieuze evenwicht te scheppen en te herscheppen tussen handenarbeid, intellectuele arbeid, *lectio divina* en getijdengebed”. Dat dit evenwicht ook nog uit concentrische cirkels bestaat, moest dan weer duidelijk zijn uit wat de briefschrijver vertelde over “het individuele evenwicht (dat verschilt van leeftijd tot leeftijd), het communautaire evenwicht en het evenwicht dat ontstaat als het leven van de

De abdij van Montserrat in Catalonië, op een hoogte van 720 meter aan de oostzijde van de berg Montserrat.

communauteit zich op een gepaste manier verhoudt tot de maatschappij waarin de monastieke gemeenschap is ingebed”.

Evenwicht was alvast in het programma van de vormingsweek ingepland. Daar hadden de organisatoren, zuster Claire-Elisabeth (Limon) en pater Antoni Pou (Montserrat), voor gezorgd. Het interessante en intensieve programma hield rekening met de dagorde van de broeders van de abdij van Montserrat. Vier sessies van anderhalf uur waren netjes verdeeld over de beschikbare tijd, met daartussen het getijdengebed en/of de maaltijd. Een evenwicht van confrontatie, assimilatie, loslaten en opnieuw dat handvest van de arbeid doorneemen. *Gefundenes Fressen* voor een communicatiespecialiste die nu eenmaal voortdurend moet afwisselen tussen het spel van de uitlokking en de rustige aanvaarding van wat komt of niet komt. Consultante en coach van dienst op de vormingsweek was Marie Maquaire. Gedurende anderhalve dag reikte zij haar hoorders en ‘medescheppers’ instrumenten van communicatie aan, handvatten voor serene en tegelijk levendige relaties op het werk – een ander perspectief op de “geïncarneerde naastenliefde”. Maquaire benadrukte dat er in iedere relatie twee personen zijn, “waarbij ik alleen verantwoordelijk ben voor alles wat ik doe en zeg, alsook voor mijn perceptie van de ander en voor de interpretatie van wat hij of zij zegt en doet”. Haar methodologie was even simpel als vernuft, en miste haar uitwerking niet: na verloop van tijd wist iedereen wat er echt toe doet bij constructieve relaties. Met haar eigen woorden: “Tracht eerlijk te ontdekken wat je eigenlijk zoekt in een relatie: je eigen gelijk of de verbetering van de onderlinge verhouding.”

Na dit confronterende begin van de sessie werd het stilaan tijd om te ontdekken hoe ook wij omringd en gedragen zijn door het werk van eeuwen. Een bezoek aan de abdij en de indrukwekkende berg waarop de zwarte beschermvrouwe van Catalonië vanuit haar *Santa Cova* boven de vlakte uittorent, kon dus niet uitblijven. Twee keer het werk van de Schepper: een historie van bijna duizend jaar ononderbroken monastiek leven, waarin het werk Gods centraal staat, omkaderd door de mysterieuze cultus van een berg die het geomorfologische uitzicht van een immens koraalrif en een grillig getande zaag heeft. We zagen de resten van het oorspronkelijke klooster, alsook de collectie papyri, waarvan de oudste uit het midden van de tweede eeuw stammen. De bibliotheek met haar verzameling van 300.000 boeken en vele manuscripten, waaronder het beroemde *Llibre Vermell* met zijn vrome dansliederen, is op zich al een verbluffend decor voor de stille bedrijven waarin geestesarbeid uit diverse tijden en plaatsen tot hedendaagse (speelse) kruisbestuivingen uitnodigt.

De volgende dag stond een culturele *sightseeing* in de stad Barcelona op het programma. De stijlclash tussen de oude romaanse kathedraal en de nieuwe kerk van Antoni Gaudí, de Sagrada Família, viel meteen op. Groter kan een contrast niet zijn. Maar toen ons verteld werd dat de inspiratiebron voor wat de toeristen de “basiliek in eeuwige aanbouw” noemen, onder andere *l'Année Liturgique* van dom Prosper Guéranger was, keken we met andere ogen naar Gaudí's merkwaardige architectonische creatie waarin zelfs exotisch ogende

Een bladzijde uit de Llibre Vermell, het manuscript dat in de abdij van Montserrat berust.

van bijbels-theologische funderingen bij alles wat mensen uitdaagt om er het nut of de zin van te ontdekken. En of dat nu over arbeid of persoonsontwikkeling gaat, wezenlijke verschillen zijn er voor hem niet. Hij benadrukte dat de goddelijke opdracht om te werken voorafgaat aan de straf van de zondeval: brood verdienen “in het zweet des aanschijns” (Gen. 3,19). Door de verlossing in Christus is die ‘vloek’ op het werk echter omgevormd tot de zegen van de deelname aan het paasmysterie van de Heer. Voor de volgeling van Benedictus kan de arbeid dan ook geen bikkelarhe ascese betekenen, maar een hulp bij de volwaardige realisatie van de persoonskern van diegene die werkt. Abt Soler wees er wel op dat de monnikenvader Benedictus in alles gematigdheid verlangde: wat aanvankelijk een hulp is, kan bij overdrijving een helse belemmering vormen om nog voortgang te maken op de spirituele weg. Zijn medebroeders en huisgenoten Carles Xavier en Antoni Pou gaven alvast een paar goede wandelstokken mee om die tocht tot een goed einde te brengen: de een preeste de handenarbeid bij de woestijnvaders, de ander raakte niet uitgepraat over de waarde van de intellectuele arbeid voor de contemplatie.

Wandelen op de werkvloer: het was ons eveneens gegund. Al moesten we ons daarvoor wel verplaatsen naar de abdijen van Sant Benet (Montserrat) en Sant Pere (Barcelona), waar zusters in het keramiekatelier, de boekbinderij, het restauratieatelier en de kellenarij (econoomaat) doorleefde getuigenissen gaven over ‘werk en spiritualiteit’. De monialen vertelden over heel herkenbare ervaringen waarin spanningsvelden aan het licht komen en het werk een last dreigt te worden: onrealistische eisen en verhoogde werkdruk voor een slinkend

sculpturen van pelikanen en giraffes hun rol spelen. In deze stenen paradijstuin van duizelingwekkende dimensies zijn alle aspecten van het liturgisch leven uitgebeeld, vaak in sprookjesachtige symboliek of duistere getallemystiek. Maar hierover waren we het roerend eens: hoe verschillend werken ook zijn, toch ontleen ze altijd hun kwaliteit aan bronnen die op een gelijke wijze leren hoe de creatieve mens dient te gehoorzamen aan eeuwenoude wetten van harmonie en evenwicht.

Spirituele arbeid

De overige dagen van de vormingsweek boden een rijk palet aan lezingen, deels theoretisch en deels gestoeld op ervaringsdeskundigheid. De abt van Montserrat, Josep Maria Soler, hield een boeiend betoog over “monastiek werk en spiritualiteit in de Regel van Sint-Benedictus”. Soler houdt

De Sagrada Família van Antoni Gaudí in Barcelona.

personeelsbestand, beperkte werktijden en het beslag dat wordt gelegd op de beschikbare tijd, zowel van binnen als van buiten de gemeenschap, en... jawel, stress waarvan geen kloosterling vrij is.

Gelukkig bleef het niet enkel bij dat oplistje van conflictsituaties. Veel van wat de zusters in alle onbevangenheid vertelden over de groeimomenten in hun werk, kon gelden als de perfecte illustratie van Leonard Cohens quote: *There is a crack in everything, that's how the light gets in.* Een mooiste lichtpunt was ongetwijfeld het spirituele getuigenis van de tachtigjarige zuster Regina die haar “geheimen van een lange monastieke ervaring” prijs gaf. Haar gulden raad was vijfledig: “Op elk moment slechts één ding doen; beseffen dat alles teken van Gods gratuite liefde kan, ook als er schijnbaar niets gebeurt; handelen uit plezier, niet uit offergezindheid; vertrouwen op een geestelijk broer of zus die je de waarheid zegt, omdat hij of zij van je houdt; altijd de Heer smeken om hulp.”

Stressen en kluizen

De verrassing van de week was het betoog van dokter Philippe Rodet, een Franse arts die bekend staat als een eminent stress-specialist. Zijn woorden konden niet anders dan betrouwbaar zijn, want hij bewees dat de stress geen vat op hem heeft door simpelweg een Skype conferentie voor ons te houden toen de staking bij Air-France hem verhinderde naar Montserrat te komen. Op zich al een unieke ervaring voor de meesten van ons. Rodet relativeerde het fenomeen ‘stress’ door te stellen dat niet de stress oorzaak van onbehagen is, maar de disbalans die ze

veroorzaakt. “Stress heeft bovendien niet alleen een psychische oorzaak, maar ook een fysieke. Zodra je dat beseft, kan je de dagelijkse stressprikkels met eenvoudige middelen neutraliseren.” Met een beroep op talloze onderzoeken bewees de dokter zijn gelijk. Gelukkig voor ons, want wat is vandaag de dag meer bevrijdend dan te weten dat en hoe je jezelf kunt beschermen tegen stress. En alweer kregen we gulden tips: “Altijd de zin van je leven en de zin van je werk voor ogen houden; sociale contacten onderhouden, ook al heb je veel werk; dienstverlening aan anderen niet veronachtzamen.” In gedachten plakten we er zo de passende passages uit de Regel van Benedictus bij.

Op de laatste dag werden we door broeder Vicens van de abdij van Montserrat meegevoerd naar zijn kluis hoog in de bergen. In het gesteente zijn talloze holten die meer dan duizend jaar geleden door eremieten werden bewoond. De legers van Napoleon hebben de laatste der kluisenaars definitief verdreven. Maar de sporen van die ongetwijfeld stressloze maar werkzame eenzaten zijn onuitwisbaar en indrukwekkend. In de voorbije halve eeuw zijn meerdere van hun kluisen herbouwd en heringericht. In eentje daarvan mochten we vernemen hoe een novice-kluisenaar gebed en arbeid met elkaar verenigt dankzij de stilte die in het gebergte heerst. Ons luisteren vloaide vanzelf over in mediteren. Er zijn zo van die momenten waarop een mens in perfecte balans verkeert zonder er speciale aandacht aan te schenken. Dan werk je niet voor evenwicht, maar dan werkt het evenwicht voor jou.

Natuurlijk, dat bedenk je allemaal achteraf, want het eivolle programma van zo’n vormingsweek biedt weinig tijd voor persoonlijke reflectie en onderlinge uitwisseling waarin dergelijke wijsheden zich aandienen. En is die er wel, die tijd, dan heb je altijd nog wat achterstallig werk te doen om de taalbarrière te overbruggen (zelfs een professionele vertaalster kan geen wonderen verrichten). Maar Prediker heeft uiteraard overschot van gelijk: er is een tijd voor werk (ook in een vormingsweek) en er is een tijd voor reflectie en rust (ook thuis in het eigen klooster). Het komt er slechts op aan het juiste evenwicht te vinden op de juiste plek.

| **Henry Vesseur osb** is monnik en beheerder van het Stiltecentrum van de Sint-Willibrordsabdij in Doetinchem.

Voor wie in de marge van dit verslag nog wat wil werken en leren:

- Coach en consultant Marie Maquaire is te vinden op www.mariemaquaire.com.
- Stress-dokter Philippe Rodet ontwierp een speciale website voor wie zijn passie en motivatie niet wil laten afbrokkelen door de stress: www.stress-info.org.

Het thema voor de volgende internationale vormingsweek (2016) van de Congregatie Subiaco-Monte Cassino is “de integratie van seksualiteit en spiritualiteit in de intermenselijke relaties in de monastieke gemeenschappen”. De Schotse abdij van Pluscarden zal fungeren als gasthuis.